

Személyiségpszichológia I.

Köszvény Zoltán
2005 / 2006 I. félév

A személyiségpszichológia kialakulásáról

- z Vallás, filozófia és művészet
- z Európán kívül, ókor: kelet ázsiai pszichozófia (Lao-ce, Konfuciusz)
- z Antikvitás: európai lélektan (Platón, Arisztotelész)
- z Középkor: skolasztika, misztika, arab lélektan (Augustinus, Szt. Tamás, Avicenna)
- z Újkor: Francia racionalizmus (Descartes), Német analitika (Leibniz), angol Empirizmus (Hobbes)

A XIX. század végének pszichologizmusa

„...a pszichológia ismét ismertessék el a tudományok királynőjeként, akinek szolgálatáért és előkészítéséért létezik a többi tudomány. Mert immár megint a pszichológia lett az alapproblémákhoz vezető út.”

(Friedrich Nietzsche, 1886)

A XIX. század végének pszichologizmusa

- z A lélekelemző regény kialakulása : Franciaország (Stendhal), Oroszország (Dosztojevszkij)
- z Életfilozófia: Schopenhauer, Nietzsche
- z Darwin hatása: evolúció, fejlődés
- z Tudományos pszichológia kialakulása (1879)
- z A pszichiátria és a pszichopatológia fejlődése

A személyiségpszichológia tudományos forrásai

- z Pszichiátria
- z Klinikai pszichológia
- z Kísérleti pszichológia
- z Pszichometrikus tradíciók

A személyiségpszichológia társtudományai

- z Magatartásgenetika
- z Biológia
- z Etológia
- z Szociobiológia
- z Antropológia
- z Szociológia
- z Pszichiátria

A személyiségpszichológia helye a pszichológia tudományán belül

Alapkutatások

- z Általános pszichológia
- z Személyiségpszichológia
- z Fejlődépszichológia
- z Szociálpszichológia

Alkalmazott pszichológia

- z Klinikai pszichológia
- z Pedagógiai pszichológia
- z Munka- és szervezetpszichológia
- z Reklámpszichológia
- z Kriminálpszichológia
- z stb...

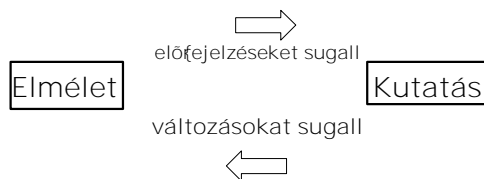
A személyiségelméletek sajátosságai

- z A pszichológia fejlődése során külön úton járt
- z Nem épült bele az akadémikus pszichológia főáramába
- z Irányulása funkcionális
- z Átfogóbb jellegű; mint más területek elméletei
- z Szoros kapcsolat a klinikai gyakorlattal
- z Inkább rekonstruktív és integratív
- z Spekulatívabb
- z Sokdimenziós és komplexebb teóriák

Személyiségpszichológia és világnézet

z Szabadság	⇔	Determinizmus
z Racionalitás	⇔	Irracionalitás
z Holizmus	⇔	Elementarizmus
z Alkatiság	⇔	Környezeteiség
z Szubjektivitás	⇔	Objektivitás
z Proaktivitás	⇔	Reaktivitás
z Homeosztázis	⇔	Heterosztázis
z Megismerhetőség	⇔	Megismerhetetlenség

Elmélet és kutatás viszonya a személyiségpszichológiában

A személyiségelméletek kritériumai

- z Struktúra
- z Dinamika
- z Fejlődés
- z Patológia
- z Korrekció

A személyiségpszichológia alapkérdései

- z Egyediség
- z Konzisztencia

Személyiségpszichológiai irányzatok

- z Pszichodinamikus iskolák
- z Behaviorizmus/ tanuláselmélet
- z Típusanok és vonáselméletek
- z Gestaltpszichológia
- z Perszonalógia
- z Humanisztikus pszichológia/ fenomenológia
- z Kommunikációelméletek
- z Kognitív- szociálpszichológiai elméletek
- z Transzperszonális pszichológia

A személyiség definíciója

- z „A személyiség a személyen belüli pszichofizikai rendszerek olyan dinamikus szerveződése, amely az egyén jellegzetes viselkedési, gondolkodás- és érzésmintáit hozza létre”
(Gordon W. Allport)

Személyiségdefiníciók

Allport 50 definíció alapján csoportosította

- z Külső megjelenés
- z Belsőstruktúra
- z Nem objektív jelenség (pozitivizmus)

A személyiség legfontosabb jellemzői

- z Állandóság
- z Egyediség
- z Belsőstruktúra

A személyiséget meghatározó tényezők

- z Kettős meghatározottság: biológiai és társadalmi
- z „Nature vs. Nurture” vita a XX. Században
- z Integrációs kísérletek: az emberrel foglalkozó „szupertudomány” (Csányi) kialakulásának lehetősége

A személyiség összetevői

<u>Temperamentum</u> (biológiai programozás)	<u>Karakter</u> (társadalmi programozás)
z Aktivitás	z Szocializációs hatások
z Emocionalitás	z Élettörténet
z Szociabilitás	
z Intelligencia	
z Impulzivitás, szexuális preferencia(?)	
⇒ kb 50% -ban meghatározó	⇒ kb 25-30% -ban meghatározó
	a többi mérési hiba 😊

A biológiai meghatározottság szintjei

- z Fajspecifikus viselkedésminták (humán viselkedéskomplexum)
- z Genetikai adottságok (öröklődés)
- z Agyműködés (McLean féle hármas agymodell)
- z Hormonok
- z Neurotranszmitterek

A társadalmi meghatározottság szintjei

- z Elsődleges szocializáció
- z Másodlagos szocializáció
- z Társadalmi és kulturális hatások (divat, tömegkommunikáció, stb...)

A személyiségkutatás módszerei

⇒ Nomotetikus vs. idiografikus nézőpont

z Megfigyelés

Introspekció ⇔ Mások megfigyelése ⇒ Kísérlet
⇒ Természetes körülm.

z Esettanulmány

z **Tesztek** ⇒ Objektív tesztek (Intellig. /személyis.)
⇒ Projektív tesztek